

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті йдеться про предметний зміст навчання англійської мови засобами розмовних тем, що вміщують мовленнєві ситуації, ідентичні реальним подіям із життя з використанням типово англійських лексем та синтаксем.

Як показав аналіз літератури, зміст навчального матеріалу з англійської мови повинен відповідати загальнодидактичним та специфічним критеріям. Таким чином, вдосконалення навчального матеріалу з англійської мови за такими напрямками, як урізноманітнення матеріалу, тобто розширення можливостей навчального предмету для творчого розвитку, що передбачає збагачення його змісту новими одиницями знань, зокрема матеріалами з майбутньої професійної діяльності; збагачення предмету емоційним, особистісно значущим матеріалом дає змогу підвищити результативність навчання, посилити мотиви навчання через організацію педагогічного процесу а також створити позитивну атмосферу на заняттях для творчих пошуків.

Предметний зміст навчального предмету “англійська мова” складають розмовні теми, мовленнєві ситуації, надфразові єдності, синтаксичні, морфологічні, лексичні, фонетичні одиниці. Найважливіше значення мають теми та мовленнєві ситуації. У цьому випадку тематика, яка є предметом мовленнєвої діяльності, є найважливішою складовою змісту навчального предмету “Англійська мова”. Поняття “тема” часто використовують для загальної характеристики змістовної сторони висловлювання. У лінгвістиці тема (предмет) повідомлення – це типізований зміст мовлення у різних суспільних сферах діяльності. У методиці тему розглядають як предмет бесіди або повідомлення [1; 2]. Як предметний зміст висловлювання, тема визначає у більшості випадків вибір мовленнєвої форми, засоби її оформлення, мотиви, внутрішню програму. Разом з тим вибір теми обумовлений сферою або ситуацією спілкування. Саме сфера спілкування багато в чому визначає тематику мовлення тих, хто навчається.

Поряд з тематикою зміст навчального матеріалу з англійської мови пов'язаний також з таким поняттям, як навчально-мовленнєві ситуації. Навчально-мовленнєвою ситуацією називають сукупність мовленнєвих і немовленнєвих умов, що задаються для тих, хто навчається. Ці умови мають бути необхідними і достатніми для того, щоб вони правильно здійснили мовленнєву дію у відповідності з поставленим комунікативним завданням. Складовими навчально-мовленнєвої ситуації є формулювання завдання (вправи), що визначає мотив або мету мовленнєвої дії; опис обстановки (умов та учасників спілкування).

На думку вчених (М.Е. Брейгіна, М.Л. Вайсбруд, С.В. Калініна, О.Д. Климентенко, Л.З. Якушина) навчально-мовленнєва ситуація повинна моделювати не одиничні акти мовлення, а найбільш типові для тієї сфери спілкування, до якої треба готувати особистість та в якій відбувається спілкування, важливо також, щоб навчально-мовленнєва ситуація відповідала таким характеристикам, як повнота набору та різноманітність комунікативних моделей, повторюваність та варіативність, економічність. Повнота набору в цьому випадку повинна передбачати підбір ситуацій з використанням всіх вивчених лексичних та граматичних одиниць у різних типах мовлення. Використання необхідної лексики слід забезпечувати правильним відбором тематики в цілому і предмету мовлення для ситуацій зокрема. Співвідношення з граматичним матеріалом можна здійснити за допомогою використання ситуацій, що належать до різних типів мовлення, жанрів, психологічних установок – динамічного та статистичного опису, розповіді, роздуму, планування та спогадам, згоди та незгоди та ін.

Важливо підкреслити, що хоча теми і ситуації тісно пов'язані одна з одною, ситуація ніколи не є частиною теми. Тема є змістом бесіди або висловлювання, а ситуація уточнює або обмежує її, визначаючи умови, місце, обстановку та осіб, що беруть участь у бесіді.

Які ж теми необхідно вибирати для забезпечення таких видів мовленнєвої діяльності, як говоріння і письмо? Важливою щодо цього є позиція І.В. Рахманова, який визначає чітку різницю між темами для говоріння чи письма та темами для інших видів мовленнєвої діяльності, зокрема для читання [3, с. 19–29]. Він вважає, при навчанні усному мовленню важливо завжди пам'ятати про мету: допомогти людині спілкуватися іноземною мовою з тими, хто приїжджає до нашої країни. В цьому випадку, на його думку, при виборі тем треба надавати перевагу вітчизняній тематиці, а також тим темам, які безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю, а вже теми для читання повинні передбачати знайомство з побутом, культурою та ін. народу тієї країни, мову якої вивчають. Таким чином, при виборі навчального матеріалу важливо диференціювати тематику для усного мовлення – бесіди про нашу дійсність, і тематику для читання – знайомство з життям народу країни, мову якої вивчають (проте, це не стосується способу оволодіння мовою, тобто вправ).

При відборі навчального матеріалу важливим є також урахування предметних та розумових дій з іншомовним матеріалом, на основі яких формуються знання, уміння та навички, що є способами діяльності спілкування і засобами пізнавальної діяльності. Це слід враховувати у комунікативних завданнях, які має ставити перед студентами викладач або які ставитимуть перед собою самі студенти на основі певних мовленнєвих намірів.

При відборі змісту навчального матеріалу слід передбачати і відбір лексичного матеріалу, тобто одиниць мови та мовлення (звуків, слів, речень, цілісних текстів), а також правил оперування ними. При цьому важливо враховувати його кількісну обмеженість та функціональну достатність.

Важливим є також збагачення предмету емоційним та особистісно значущим матеріалом. Психологи та методисти однак вказують на перевагу емоційного засвоєння будь-якої інформації. Вони стверджують, що діяльність, яка підтримується емоціями, є більш успішною, ніж діяльність, мотивована лише доказами розуму. Зокрема І.П. Павлов вбачав в позитивних емоціях джерело продуктивної роботи головного мозку: “Емоції відображають значущість явищ, тому їх можна використовувати при створенні мотиваційного компоненту діяльності” [1].

Емоційну насиченість навчальних матеріалів посилює цікавість навчальних текстів. Лише завдяки цьому досягти емоційного сприйняття неможливо через наявність такого суб’єктивного фактору, як різний інтерес. Особливо слід підкреслити, що ефективність впливу навчального матеріалу на емоційну сферу особистості, розуміння та запам’ятовування матеріалу залежать від форм його презентації.

У цілому лексичні і фразеологічні одиниці слід вивчати з урахуванням національно-культурної специфіки їх значень та використання. Зокрема, необхідно передбачити оволодіння студентами безеквівалентною та фоновою лексикою в рамках певної тематики, а також власними іменами (в тому числі географічними назвами), які складають мінімум грамотності, необхідної для безпосереднього спілкування з носіями англійської мови і розуміння аутентичних текстів. В цьому випадку слід враховувати, що основу продуктивного словникового запасу на базовому рівні повинні складати найбільш частотні комунікативно значущі лексичні одиниці, поширені в типових ситуаціях спілкування, в тому числі оціночна лексика для вираження своєї думки, розмовні кліше, елементи мовленнєвого етикету.

Література

1. Методика викладання іноземних мов: Республіканський наук.-метод. зб. – К.: Рад. школа, 1989. – 118 с.
2. Методика преподавания иностранных языков: Республіканський науч.-метод. сб. // Отв. ред. М.В. Ляховицкий. – Вып. 9. – К.: Рад. школа, 1980 (III кв.). – 128 с.
3. Рахманов И.В. Обучение устной речи на иностранном языке: Учеб. пособие – М.: Высшая школа, 1980. – 120 с.

УДК 821.161.2_34

СПИВАЧУК В.А.
(Хмельницький)

ЖАНРОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ РАССКАЗОВ А.И. КУПРИНА “ЧЁРНАЯ МОЛНИЯ” И П.С. РОМАНОВА “РУССКАЯ ДУША”

У статті здійснено типологічний аналіз оповідань Купріна “Чорна блискавка” та Романова “Російська душа”. З’ясовано, що у письменників з багатьма спільними рисами у життєвій та творчій долі, соціальному походженні, модифікаційно різні твори мають спільний сюжет, але різні прийоми композиції сюжету та нарративу.

Отечественные литературоведы не один раз обращались к творческому наследию А.И. Куприна и П.С. Романова в своих исследованиях (Злобина М., Логвин Р., Фатов Н.) [1; 2; 6]. Но до сих пор, несмотря на схожесть в литературной судьбе, не обращалось внимание на изучение типологии творчества обоих писателей.

Таким образом **цель статьи** – провести сопоставительный анализ произведений А.И. Куприна и П.С. Романова (“Чорная молния”, “Русская душа”) на жанровом и сюжетном уровне, найти то общее, что объединяет эти два разных по модификации рассказа и выделить особенности сюжетостроения, отмечая при этом различия в приемах композиции и нарратива. Хотя о Романове и Куприне критических откликов написано достаточно много, исследования на данную тему не проводились.

П.С. Романов и А.И. Куприн – писатели разных творческих дарований: Романов – сатирик, Куприн – прозаик. Казалось бы, что может связывать этих два абсолютно разных человека: и по